

'Atklāti par 8. Saeimas priekšvēlēšanu kampaņas finansēm'
Sorosa fonds – Latvija un Sabiedrība par atklātību 'Delna'

'Partiju finanses regulējošās likumdošanas nepilnību atspoguļojums 2001. gada finansu deklarācijās'

Rīga, 2002. gada 17. aprīlis

Ziņojuma saturs

Tabulas un ilustrācijas	3
Kopsavilkums	4
I. IEVADS. ZIŅOJUMA UZDEVUMS	6
II. POLITISKO PARTIJU FINANCES REGULĒJOŠĀ LIKUMDOŠANA – MORĀLI NOVECOJUSI UN NEPILNĪGA	7
1. Latvijas un Igaunijas partiju finanses regulējošās likumdošanas salīdzinājums	7
2. Nepilnības finansu deklarācijas iesniegšanas datumu regulējumā	8
3. Nepilnības finansu deklarāciju saturā	9
(a) Ienākumu deklarēšana	9
(b) Izdevumu deklarēšana	11
III. POLITISKO PARTIJU FINANSU DEKLARĀCIJU ANALĪZE	14
1. Partijas, kas uzrāda priekšvēlēšanu aģitācijas izmaksas	15
(a) Latvijas Ceļš	15
(b) Tautas partija	16
(c) Jaunā Kristīgā partija	17
2. Partijas, kas priekšvēlēšanu aģitācijas izmaksas uzrāda daļēji	18
(d) 'Tēvzemei un Brīvībai'/ LNNK	18
(e) Latvijas Sociāldemokrātiskā Strādnieku partija	19
3. Partijas, kas priekšvēlēšanu aģitācijas izmaksas neuzrāda	21
(f) Politisko organizāciju apvienība Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā	21
(g) Latvijas Demokrātiskā partija	22
(h) Centriskā partija LATVIJAS ZEMNIEKU SAVIENĪBA	23
(i) Latvijas Zaļā partija	24
IV. SECINĀJUMI UN IEROSINĀJUMI	25
(a) Aptuvenās politisko partiju priekšvēlēšanu aģitācijas izmaksas pirms pašvaldību vēlēšanām 2001. gadā	25
(b) Politisko partiju finanses regulējošā likumdošana	26
(c) Projekta izstrādātā politisko partiju finansu deklarācijas forma	28
Ar pastu (kopā)	28
(d) SFL, "Delnas" ierosinātie Politisko partiju finansēšanas likuma grozījumi ..	29

Tabulas un ilustrācijas

1.	PARTIJU APŅEMŠANĀS AIZPILDĪT DEKLARĀCIJAS UN SOLĪJUMU IZPILDE	6
2.	LIELĀKĀS PARTIJAS, KAS UZRĀDA/ NEUZRĀDA ZIEDOJUMU SAŅEMŠANAS DATUMUS	10
3.	POLITISKO PARTIJU IZDEVUMU PIEAUGUMS, SALĪDZINOT VĒLĒŠANU – NEVĒLĒŠANU GADUS.....	11
4.	PRIEKŠVĒLĒŠANU AĢITĀCIJAS IZDEVUMU ĪPATSVARŠ KOPĒJOS PARTIJU TĒRIŅOS.....	12
A.	LATVIJAS CEĻŠ. PRIEKŠVĒLĒŠANU KAMPAŅAS IZDEVUMI.	15
B.	TAUTAS PARTIJA. PRIEKŠVĒLĒŠANU KAMPAŅAS IZDEVUMI.	16
C.	JAUNĀ KRISTĪGĀ PARTIJA. PRIEKŠVĒLĒŠANU KAMPAŅAS IZDEVUMI.....	17
D.	TB/ LNNK . PRIEKŠVĒLĒŠANU KAMPAŅAS IZDEVUMI.	18
E.	LSDSP. PRIEKŠVĒLĒŠANU KAMPAŅAS IZDEVUMI.	19
F.	PCTVL. PRIEKŠVĒLĒŠANU KAMPAŅAS IZDEVUMI.....	21
G.	LDP. PRIEKŠVĒLĒŠANU KAMPAŅAS IZDEVUMI.....	22
H.	CP LZS. PRIEKŠVĒLĒŠANU KAMPAŅAS IZDEVUMI	23
I.	LATVIJAS ZAĻĀ PARTIJA. PRIEKŠVĒLĒŠANU KAMPAŅAS IZDEVUMI	24
J.	PARTIJU PRIEKŠVĒLĒŠANU AĢITĀCIJAS TĒRIŅU PROPORCIJAS	25
K.	PROJEKTA IZSTRĀDĀTĀ POLITISKO PARTIJU FINANSU DEKLARĀCIJAS FORMA	28

Kopsavilkums

Politiskās partijas finansu atskaites par 2001. gadu iesniedza 2002. gada 1. martā. Pašvaldību vēlēšanas notika 2001. gada 11. martā, bet informāciju par to, kas bija politisko partiju ziedotāji, sabiedrībai izdevās uzzināt tikai gadu vēlāk. Bez tam iesniegtās finansu atskaites nerada skaidru priekšstatu par politisko partiju izdevumiem pirms un pēc pašvaldību vēlēšanām. Šīs deklarācijas ir atkārtots apliecinājums tam, ka pašlaik spēkā esošā politisko partiju finansēšanas likumdošana sabiedrībai nedot iespēju gūt skaidru un laicīgu informāciju par politisko partiju ienākumiem un izdevumiem.

Politisko partiju finanses regulējošais likums šobrīd paredz, ka politiskajām partijām atskaites par ziedotājiem jāsniedz tikai reizi gadā – 12 mēnešus pēc pašvaldību vēlēšanām un 5 mēnešus pēc Saeimas vēlēšanām. Tas nozīmē, ka, nododot balsi par politisko partiju, sabiedrība nav informēta par partijas finansu avotiem. Turklāt, politisko partiju izdevumi vēlēšanu gados ievērojami pieaug. Tas parasti notiek uz priekšvēlēšanu aģitācijas izdevumu rēķina, kas vēlēšanu gados sastāda aptuveni 65% no politisko partiju izdevumiem. Dārga vēlēšanu kampaņa var tieši ietekmēt vēlēšanu iznākumu, tāpēc nepieciešams panākt, lai politiskās partijas detalizētu informāciju par to, cik naudas iztērēts priekšvēlēšanu kampaņai, sniegtu jau pirms vēlēšanām. Politisko partiju finansēšanas likumdošanas izmaiņas, kas paredz regulāras atskaites par partiju ieņēmumiem un detalizētu izdevumu atklāšanu ir neatliekamas, pretējā gadījumā 8. Saeimas vēlēšanas noritēs tikpat noslēpumainā gaisotnē kā visas iepriekšējās.

Tomēr jāatzīst, ka politisko partiju finansu plūsmas regulējošā likumdošana nevar atrisināt visu, jo tā pati par sevi nenodrošina, ka politisko partiju sniegtās ziņas atbilst patiesībai. Pastāvot liela apjoma nelegālām naudas plūsmām ekonomikā¹, jāpieļauj fakts, ka daļa no tām tiek izmantotas politisko partiju finansēšanai un neparādās uzņēmumu vai partiju oficiālajās atskaitēs. Bez tam, pat ja politisko partiju finansu kontrole ir uzticēta konkrētai institūcijai, tā ne vienmēr notiek efektīvi, jo grūti garantēt šīs institūcijas neatkarību un apolitiskumu.

No visiem politisko partiju izdevumiem gan vēlēšanu gan nevēlēšanu gados, reklāmas kopapjoms ir vislielākā izdevumu daļa, kam vērts pievērst īpašu uzmanību. Šajā situācijā, veicot neatkarīgu reklāmas uzskaiti, projekts 'Atklāti par 8. Saeimas priekšvēlēšanu kampaņas finansēm' spēj dokumentēt gandrīz 2/3 no visiem politisko

¹Latvijas amatpersonas: ēnu ekonomikas īpatsvars 25 - 43% no IKP, LETA 14.03.2002

partiju izdevumiem². Apstākļos, kad politisko partiju finanses praktiski netiek kontrolētas un oficiālās atskaitēs neparādās visas naudas plūsmas, šie aprēķini dod diezgan skaidru priekšstatu par politisko partiju rīcībā esošajiem līdzekļiem un apliecina neatkarīgas novērošanas nozīmīgumu.

Šo uzdevumu vēl svarīgāku padara ziņojumā konstatētā finansu līdzekļu koncentrācija lielāko partiju rokās. Ziņojumā secināts, ka 2001. gada pašvaldību vēlēšanu aģitācijai 87% no visām izmaksām jeb apmēram 1 miljonu 960 000 izdeva tieši trīs lielākās partijas – TP, TB/LNNK un LC (kopā 2 250 000 latu). Līdere izmaksu ziņā – *Tautas partija* no šīs summas iztērēja 44%. Otrajā vietā ierindojas *Latvijas Ceļš*, kura tēriņi aizņem 25% no kopējām izmaksām, trešajā TB/LNNK, kas iztērēja 17% no kopējām izmaksām. Šie skaitļi apliecina, ka ziedotājiem vispievilcīgākās ir partijas, kas pārstāvētas Saeimā un reāli veido politiskās un ekonomiskās dzīves priekšnoteikumus un daudz mazāka nozīme ir viena vai otra politiskā spēka ideoloģiskai piederībai. Iespaidīgā lielo un mazo partiju rīcībā esošo naudas līdzekļu atšķirība vērš uzmanību uz to, ka lielās partijas potenciāli varētu būt daudz vairāk pakļautas ziedotāju ietekmei. Tikai pievēršot sabiedrības un mediju uzmanību naudas līdzekļu apjomiem un proporcijām iespējams nodrošināt godīgākus spēles noteikumus visām politiskajām partijām.

² Skat. 4. tabulu 12. lpp.

I. Ievads. Ziņojuma uzdevums

Sakontēji šis ziņojums bija paredzēts kā papildinājums 2001. gada ziņojumam, cerot, ka politisko partiju 2002. gadā iesniegtās finansu deklarācijas varētu aizpildīt 'robus' iepriekšējā ziņojumā. 2001. gadā Sorosa fonds Latvija (SFL) un Sabiedrība par atklātību 'Delna' projekta 'Atklātība politisko partiju finansēs' ietvaros aicināja politiskās partijas brīvprātīgi sniegt informāciju par to ienākumiem un izdevumiem pirms likumā noteiktā termiņa. Informāciju par priekšvēlēšanu kampaņas izmaksām kopsummā sniedza tikai 9 partijas, no Saeimā pārstāvētajām – tikai *Latvijas Ceļš* (LC) un *Tautas partija*(TP).

I. PARTIJU APŅEMŠANĀS AIZPILDĪT DEKLARĀCIJAS UN SOLĪJUMU IZPILDE

	Solījums iesniegt	Atskaite iesniegta līdz 2001. gada 1. jūnijam
(a) Partijas, kas atskaites iesniedza		
1. Latvijas Zaļā partija	ir	Ir
2. Latviešu Zemnieku savienība	ir	ir
3. Mēs savam novadam	ir	ir
4. Nacionālā progresa partija	ir	ir
5. Latvijas Demokrātiskā partija	ir	ir
6. Latvijas Zemnieku savienība	ir	ir
7. Tautas partija	Ir	Ir
(b) Partijas, kas atskaites iesniedza daļēji		
8. Kristīgi demokrātiskā savienība	ir	daļēji ir (nenorādot ziedotājus)
9. Latvijas Ceļš	ir	daļēji ir (nenorādot ziedotājus)
(c) Partijas, kas atskaites neiesniedza		
10. Daugavpils Pilsētas partija	ir	nav
11. Jaunā kristīgā partija	ir	nav
12. 'Tēvzemei un Brīvībai'/LNNK	Ir	nav
13. Tautas saskaņas partija	Ir	nav
14. Mūsu zeme	ir	nav

Avots: Projekts 'Atklātība politisko partiju finansēšanā', SFL un 'Delna' 2001. g. oktobris

Analizējot politisko partiju iesniegtās deklarācijas, ziņojuma autori tomēr pārliecinājās, ka pašreizējā likumdošana politisko partiju atskaišu iesniegšanas kārtību regulē tik nepilnīgi, ka pakļaut tās ticamai analīzei praktiski nav iespējams. Tādēļ šī ziņojuma mērķis ir atkārtoti norādīt uz nepilnībām pašreizējā likumdošanā un ar piemēru palīdzību pierādīt, ka iegūt patiesu priekšstatu par politisko partiju izdevumiem, balstoties uz politisko partiju pašlaik iesniedzamajām finansu atskaitēm, praktiski nav iespējams.

II. Politisko partiju finanses regulējošā likumdošana – morāli novecojusi un nepilnīga

1. Latvijas un Igaunijas partiju finanses regulējošās likumdošanas salīdzinājums

Latvijas politisko partiju finanses regulējošā likumdošana tapusi 1995. gadā, laikā, kad Latvijas demokrātija vēl bija 'jauna'. Šī vai cita iemesla dēļ politisko partiju finanses šodien regulē likums, kas neveic vismaz divus pirmos no trīs izvirzītajiem mērķiem- 'politisko organizāciju (partiju) finansiālās darbības atklātuma, likumības un atbilstības parlamentārās demokrātijas sistēmai'³ nodrošināšana. Likums politisko partiju finanses regulē vāji - politiskajām partijām atskaites par finansiālo darbību jāsniedz tikai reizi gadā, to ieņēmumu daļa tiek regulēta nepilnīgi un izdevumu daļa principā atstāta neregulēta.

Salīdzinājumam apskatīsim Igaunijas parlamenta jau 1994. gadā apstiprināto politisko partiju finanses regulējošo likumdošanu. Šeit redzam, ka kaimiņvalsts atklātību politisko partiju finansēšanā jau toreiz nostiprinājusi daudz stingrākās likuma normās. Igaunijas likumdošanā atrodams noteikums, ka:

1. Politiskajām partijām publiski jāsniedz informācija par visiem bankas kontiem, kas atvērti partijas vārdā gan Igaunijas, gan citu valstu bankās, norādot bankas nosaukumu, bankas konta numuru un citas identifikācijas pazīmes;
2. Politiskajām partijām atskaites par saņemtajiem finansu līdzekļiem jāsniedz trīs reizes gadā, par iepriekšējiem četriem mēnešiem, norādot ziedojuma saņemšanas datumu, ziedojuma veidu, tā vērtību naudas izteiksmē un ziedojuma avotu;
3. Igaunijas politisko partiju finansēšanas likumā atzīts, ka politisko partiju naudas plūsmām priekšvēlēšanu periodā pievēršama īpaša uzmanība, tāpēc 3 mēnešu periodā pirms pašvaldību vai parlamenta vēlēšanām politiskajām partijām ik nedēļu līdz katras nākošās nedēļas pirmās darba dienas beigām jāsniedz informācija par ziedojumiem, kas saņemti iepriekšējā nedēļā;

³ LR 'Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums', 02/08/1995

4. 30 dienas pēc velēšanām politiskajām partijām Nacionālajai vēlēšanu komisijai jāiesniedz atskaites par priekšvēlēšanu aģitācijas izdevumiem un naudas avotiem⁴.

Līdztekus šīm normām Igaunijā pašlaik notiek diskusija par likumdošanas maiņu, jo tiek uzskatīts, ka partijas jau atradušas veidu, kā likuma normas apiet.

2. Nepilnības finansu deklarācijas iesniegšanas datumu regulējumā

Saskaņā ar pašlaik spēkā esošo likumdošanu politiskās partijas savas finansu darbības atskaites iesniedz reizi gadā, līdz 1. martam. Par politisko partiju naudas plūsmām pirms un pēc pašvaldību vēlēšanām, kas notika 2001. gada 11. martā sabiedrībai izdevās uzzināt tikai gadu pēc vēlēšanām, kad informācijas nozīmīgums bija ievērojami mazinājies un zināšanas par politisko partiju rīcībā esošajiem līdzekļiem bija tikai žurnālistu un pētnieku interešu lokā, jo vēlētajā izvēli tās vairs reāli ietekmēt nevarēja. Līdzīgā veidā, atskaites par finansējumu Saeimas vēlēšanu gadā politiskās partijas iesniegs piecus mēnešus pēc vēlēšanām, par 8. Saeimas vēlēšanām 6. oktobrī – 2003. gada 1. martā. Šāda likumdošanas norma liedz efektīvā veidā kontrolēt politisko partiju finanses. Lielbritānijas politisko partiju pētnieks Pinto-Dušinskis atzīst:

'Ja laiks starp ziedojuma izdarīšanu un tā deklarēšanu ir pārāk ilgs, deklarēšanai zūd nozīme. Kāda nozīme finansēšanas noteikumiem, kas ļauj politiskajām partijām saņemt lielas naudas summas tieši pirms vēlēšanām, bet kas paredz, ka ziedojums deklarējams krietni pēc vēlēšanām?'⁵

Mediju pārstāvjiem izdevies konstatēt, ka vairākas politiskās partijas pagājušajā gadā, iespējams, saņēmušas ziedojumus no falsificētiem ziedotājiem⁶. Šī secinājuma spēks būtu daudz lielāks, ja to būtu iespējams uzzināt jau pirms vēlēšanām. Lai tas būtu iespējams, nepieciešamas likumdošanas izmaiņas, kas paredz daudz detalizētāku politisko partiju ieņēmumu uzskaiti un regulāru ziedotāju atklāšanu.

⁴ 'Political Parties Financing Act', Igaunijas Republika, pieņemts 1994. gada 11. maijā, stājies spēkā 1994. gada 16. jūnijā www.legaltext.ee

⁵ Michael Pinto- Dushinsky 'Handbook on funding of parties and election campaigns', International Idea, www.idea.int [skatīts: 12.04.2002]

⁶ LTV 'Tādi esam' 14.03.2002/21.03.2002/28.03.2002

3. Nepilnības finansu deklarāciju saturā

Liberālā pieeja, kas attiecināta uz politisko partiju finansu deklarāciju iesniegšanas datumiem, tieši atainojas deklarāciju saturā. Šeit vērojamas vairākas nepilnības.

(a) Ienākumu deklarēšana

1. Likumdošana

Pašlaik spēkā esošajā politisko partiju finansēšanas likumā partiju finansu deklarācijas saturs definēts ļoti plaši un nekonkrēti. Likumā noteikts, ka katru gadu politiskā partija finansiālās darbības deklarācijā norāda 'dāvinājumu (ziedojumu) veidā saņemtos finansu līdzekļus, norādot visus dāvinātājus (ziedotājus)' un 'dāvinājumu (ziedojumu) veidā saņemto kustamo un nekustamo mantu, ja tās vērtība pārsniedz 1000 latus, norādot katras mantas dāvinātāju (ziedotāju) un tās vērtību'⁷. Likums neparedz ziedotāju identitātes – reģistrācijas numura vai personas koda uzrādīšanu. Likumā nav noteikts, ka deklarācijā jāatspoguļo datums, kad ziedojums saņemts.

2. Ministru Kabineta (MK) noteikumi

Likumā noteikto papildina MK noteikumi 'Par sabiedrisko organizāciju, to apvienību un arodbiedrību gada pārskatiem', kuros paredzēts, ka deklarācijās norādāms juridisko personu nodokļu maksātāju reģistra kods⁸. Prasības, ka nepieciešams norādīt ziedojuma saņemšanas datumu, MK noteikumos nav. Tā rezultātā ziņas par ziedojuma saņemšanas datumu ikgadējās finansu atskaitēs partijas sniedz pēc saviem ieskatiem. Piemēram, no LSDSP deklarācijas nav iespējams secināt, kad konkrēts ziedojums saņemts. Šajā gadījumā šis apstāklis ir ļoti svarīgs, jo LSDSP loma 2001. gadā būtiski mainījās, tai kļūstot par valdošo partija Rīgas domē.

⁷ LR 'Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums', 02/08/1995

⁸ MK 'Noteikumi par sabiedrisko organizāciju, to apvienību un arodbiedrību gada pārskatiem', Noteikumi Nr. 251, 01/08/2000, Rīga

1. LIELĀKĀS PARTIJAS, KAS UZRĀDA/ NEUZRĀDA ZIEDOJUMU SAŅEMŠANAS DATUMUS

Ziedojumu datumus norāda	Ziedojumu datumus nenorāda
1. Latvijas Ceļš 2. Latvijas Zemnieku savienība 3. Latvijas Zaļā partija 4. Tautas partija	1. TB/LNNK 2. Jaunā Kristīgā Partija 3. PCTVL 4. LSDSP

Avots: Politisko partiju finanšu atskaites www.ur.gov.lv

To, ka finansēšanas likums un MK noteikumi attiecībā uz finanšu deklarācijām nereti tiek uztverti kā formalitāte, apliecina cits fakts. Gan politisko partiju finansēšanas likums, gan MK noteikumi paredz, ka politiskajām partijām finanšu deklarācijās jānorāda mantiskie ziedojumi, kuru vērtība pārsniedz 1000 latus. Deklarācijas par 2001. gadu liecina, ka *Latvijas Ceļš* nav saņēmis mantiskos ziedojumus, *Tautas partija* mantiskos ziedojums neizdala kā atsevišķu kategoriju, arī *PCTVL* visus ziedojumus uzrāda vienā kategorijā kā 'saņemtie ziedojumi un dāvinājumi', arī *TB/LNNK* mantiskos ziedojumus neatspoguļo. Līdzīgā veidā *LSDSP* uzrāda tikai 'saņemtos ziedojumus un dāvinājumus'. Tikai *Jaunā Kristīgā partija* uzrāda, ka tā saņēmusi ziedojumus un dāvinājumus 'mantiskā izteiksmē', pie tam mantiskie ziedojumi sastāda 99% no JKP kopā saņemtajiem ziedojumiem 94 728 Ls apjomā (94 228: 500). *Centriskā partija Latvijas zemnieku savienība* kļūdas pēc norāda, ka gan mantiskā, gan naudas izteiksmē saņemto ziedojumu kopsummas ir identiskas – 4956.92 Ls, lai gan šī ir visu ziedojumu kopsumma. Interesantus secinājumus var izdarīt par Latvijas Zaļās partijas atskaiti. Kā SFL un 'Delnu' pagājušā gada projekta laikā informēja LZP līdzpriekšsēdētājs Askolds Kļaviņš, LZS pērn saņēma ievērojamus ziedojumus brīva reklāmas laika izteiksmē. Savā atskaitē par 2001. gadu LZS šādus mantiskos ziedojumus vispār nedeklarē, lai gan likumā tas ir noteikts. LZS tikai uzrāda, ka no ziedojumiem saņemtā kopsumma ir 4502 – kopējais naudas ziedojumu apjoms.

No augstākminētā izriet divi secinājumi. Pirmkārt, nepieciešams mainīt likumdošanu un arī MK noteikumus, kas paredz, kā partijas deklarē saņemtos ziedojumus, specifiski norādot, kādas ziņas par saņemto ziedojumu sniedzamas, nosakot, ka deklarējams ziedojuma saņemšanas datums, veids (mantisks, naudas izteiksmē vai pakalpojums), ziedotāja vārds un identitāte, kā arī ziedojuma mērķis, ja ziedotājs tādu norāda. Otrkārt, likumā noteikto, ka politiskajām partijām jāuzrāda arī visi mantiskie ziedojumi, politiskās partijas uztver kā formalitāti. Ja pirmais ir

atbilstošas likumdošanas jautājums, tad otrs – politisko partiju finanses kontrolējošas institūcijas jautājums.

(b) Izdevumu deklarēšana

Ja runājam par ‘valsts sagrābšanas’ saistību ar politisko partiju finansēšanu, kur šauras biznesa intereses ietekmē politisko partiju un līdz ar to likumdevēja darbu⁹, liekas loģiski sekot politisko partiju ieņēmumu uzskaiti, lai secinātu, kuri uzņēmumi vai ekonomiski grupējumi ietekmē politisko partiju likumdošanas iniciatīvas un lēmumu pieņemšanu. Tomēr ir vairāki iemesli, kādēļ arī izdevumu daļas kontrole ir svarīga. Kā uzsver Pinto-Dušinskis:

‘[...] Izmaksu ierobežojumi samazina politikas izmaksas. Tas samazina korupcijas iespējas un rada vienlīdzīgus priekšnoteikumus gan bagātajām, gan nabadzīgajām partijām’.

Izdevumu daļas kontroles svarīgumu pierāda fakts, ka vēlēšanu gados politisko partiju izdevumi ievērojami pieaug. Šāda tendence vērojama, salīdzinot lielākās daļas politisko partiju 1999. un 2001. gadā izdoto. Kopsummā aprēķinot, iznāk, ka lielākās politiskās partijas 1999. gadā, kad nenotika ne Saeimas, ne pašvaldību vēlēšanas, iztērēja tikai 30% no 2001. gadā iztērētā.

2. POLITISKO PARTIJU IZDEVUMU PIEAUGUMS, SALĪDZINOT VĒLĒŠANU – NEVĒLĒŠANU GADUS

Izdevumi	1999**	(2000***)	2001	Izmaksu atšķirība 1999 vs. 2001
Latvijas Ceļš	305 216 Ls	(567 948 Ls)	431 316 Ls	+ 30%
Tautas partija	50 382 Ls	(549 010 Ls)	718 202 Ls	+ 93%
TB/LNNK	60 450 Ls	(217 667 Ls)	268 892 Ls	+ 78%
LSDSP*	61 056 Ls	(51 548 Ls)	208 113 Ls*	+ 70%
Izmaksu kopējais pieaugums:				+ 67%

Avots: Politisko partiju finanšu atskaites www.ur.gov.lv

*LSDSP deklarācijā norāda, ka tās izdevumi 2001. gadā bijuši 112 217 Ls apjomā, tomēr, saskaitot LSDSP pašas norādītās pozīcijas kopējā summa sanāk **208 113**.

**Salīdzinājumam izmantosim izmaksas 1999. gadā, jo pašvaldību vēlēšanas notika 2001. gada sākumā un priekšvēlēšanu kampaņas izdevumi partijām radās jau 2000. gadā.

*** Ilustratīvi dati, kas kopējos aprēķinos nav izmantoti

Turklāt, no visiem politisko partiju izdevumiem gan vēlēšanu gan nevēlēšanu gados, reklāmas kopapjoms veido aptuveni 65% un tādejādi ir vislielākā izdevumu daļa, kam vērts pievērst īpašu uzmanību. Šajā situācijā, projekta ‘Atklāti par 8. Saeimas priekšvēlēšanu kampaņas finansēm’ ietvaros iespējams dokumentēt gandrīz

⁹ ‘Seize the State, Seize the Day’, State Capture and Influence in Transition, Policy Research Working Paper, World Bank, No. 2444, September, 2000

2/3 no visiem politisko partiju izdevumiem. Apstākļos, kad politisko partiju finanses tiek vāji kontrolētas un pastāv naudas plūsmas, kas oficiālās partiju kasēs nenonāk, šie aprēķini dod diezgan skaidru priekšstatu par politisko partiju rīcībā esošajiem līdzekļiem.

3. PRIEKŠVĒLĒŠANU AĢITĀCIJAS IZDEVUMU ĪPATSVARŠ KOPĒJOS PARTIJU TĒRIŅOS

Aptuvenš priekšvēlēšanu aģitācijas izdevumu īpatsvars partijas tēriņos 2000 - 2001. gads							
	Izdevumi, 2000	Aģitācija	Īpatsvars	Izdevumi, 2001	Aģitācija	Īpatsvars	Vidējais
Latvijas Ceļš	567948 Ls	284563 Ls	50%	431316 Ls	281342 Ls	65%	58%
Tautas partija	549010.56 Ls	476719 Ls	86%	718202.38 Ls	522813 Ls	73%	80%
TB/LNNK	217667 Ls	178327 Ls	82%	268892 Ls	206112 Ls	77%	79%
LSDSP	51548 Ls	21789 Ls	42%	208113 Ls	125391 Ls	60%	51%
JKP	20212 Ls	0	0	100225 Ls	52089 Ls	52%	52%
CP LZS	14253.32 Ls	7026 Ls	49%	6317.72 Ls	4082 Ls	64%	57%
Kopā:							63%

Avots: Politisko partiju finansu atskaites www.ur.gov.lv

Bez tam visi priekšvēlēšanu aģitācijai iztērētie līdzekļi vērsti uz to, lai sabiedrība vēlēšanās izteiktu simpātijas tādai vai citai partijai. Prasmīgi veidota un dārga priekšvēlēšanu kampaņa var ievērojami ietekmēt vēlētajā izvēli, tiešā veidā nosakot, kurš politisks spēks uzvarēs demokrātiskā varas nomaiņas procesā. Šī iemesla dēļ informācija par līdzekļu daudzumu, ko politiskās partijas atvēl priekšvēlēšanu aģitācijai, ir svarīgs kritērijs vēlētajū izvēles izdarīšanā. Tāpēc SFL un 'Delna' nākusi klajā ar likumdošanas grozījumu iniciatīvām, kas paredz izdevumu deklarēšanu 20 dienas pirms vēlēšanām, norādot jau izdarītos un līdz vēlēšanām plānotos priekšvēlēšanu aģitācijas izdevumus.

1. Likumdošana

Ja ienākumu deklarēšana politisko partiju finansēšanas likumā tomēr ir regulēta, tad atskaite par izdevumu daļu atstāta partiju labās gribas ziņā. Politisko partiju finansēšanas likumā noteikts, ka partijām jādeklarē iegādātie nekustamie īpašumi, transportlīdzekļi un cita manta, ja tās vērtība pārsniedz 1000 latus, kā arī *izdarītie citi izdevumus, kuru summa pārsniedz 1000 latus*¹⁰. Šis noteikums partijām atļauj definēt izdevumus pēc savas patikas.

¹⁰ LR 'Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums', 02/08/1995

2. MK noteikumi

MK noteikumi partiju dzīvi atvieglo vēl vairāk, jo tur iekļauta politiskajām partijām ļoti ērta kategorija 'izdevumi statūtos paredzēto mērķu un uzdevumu veikšanai', ar ko var saprast jebkuru politiskās partijas veikto aktivitāti. To politiskās partijas arī šādā veidā izmanto, deklarējot šajā sadaļā līdz pat 70% no kopējiem izdevumiem. Bez tam MK noteikumi paredz, ka 'posteņus var sadalīt sīkāk, var apvienot, var pievienot jaunus posteņus', kas politiskajai partijai dod plašas interpretācijas iespējas.

Augstāk aplūkoto jautājumu loks patiesībā saistās ar daudz plašāku jautājumu par to, vai politiskās partijas, ņemot vērā to centrālo lomu demokrātiskas politikas funkcionēšanā, ir pielīdzināmas sabiedriskām organizācijām. Pašlaik tā tas paredzēts MK noteikumos. Politiskajām partijām jāizvirza daudz stingrākas prasības attiecībā uz to ienākumu un izdevumu deklarēšanu. Šādas iniciatīvas izteikuši vairāki Saeimas deputāti un attiecīgi likumdošanas grozījumi tiek gatavoti skatīšanai 2. lasījumā.

III. Politisko partiju finansu deklarāciju analīze

Šajā nodaļā aplūkosim un analizēsim politisko partiju 2002. gada 1. martā Valsts ieņēmumu dienestā un Tieslietu ministrijā iesniegtās finansu atskaites par 2001. gadu un salīdzināsim tajās minētās summas ar 2001. gada SFL un 'Delnas' projektā novēroto reklāmas izmaksu daudzumu. Jāatzīst, ka secinājumu izdarīšanu apgrūtina sekojoši apstākļi:

1. Projekts priekšvēlēšanu izdevumu uzskaiti veica tikai trīs mēnešus – no 2001. gada janvāra līdz vēlēšanu dienai¹¹. Politisko partiju finansu deklarācijas liecina, ka ievērojamas priekšvēlēšanu kampaņas izmaksas tām radušās jau 2000. gadā;

2. Sakarā ar 2. nodaļā aplūkotajām likumdošanas nepilnībām precīzu informāciju par to, kādus līdzekļus politiskās partijas iztērējušas politiskai reklāmai, nav iespējams iegūt;

3. SFL un 'Delna' secinājumus par politisko partiju tēriņiem publicēja 2001. gada oktobrī, politiskajām partijām bija pietiekami daudz laika, lai 'pieskaņotu' deklarētos izdevumus skaitļiem, ko uzskaitīja projekts un ko partijas projektam deklarēja.

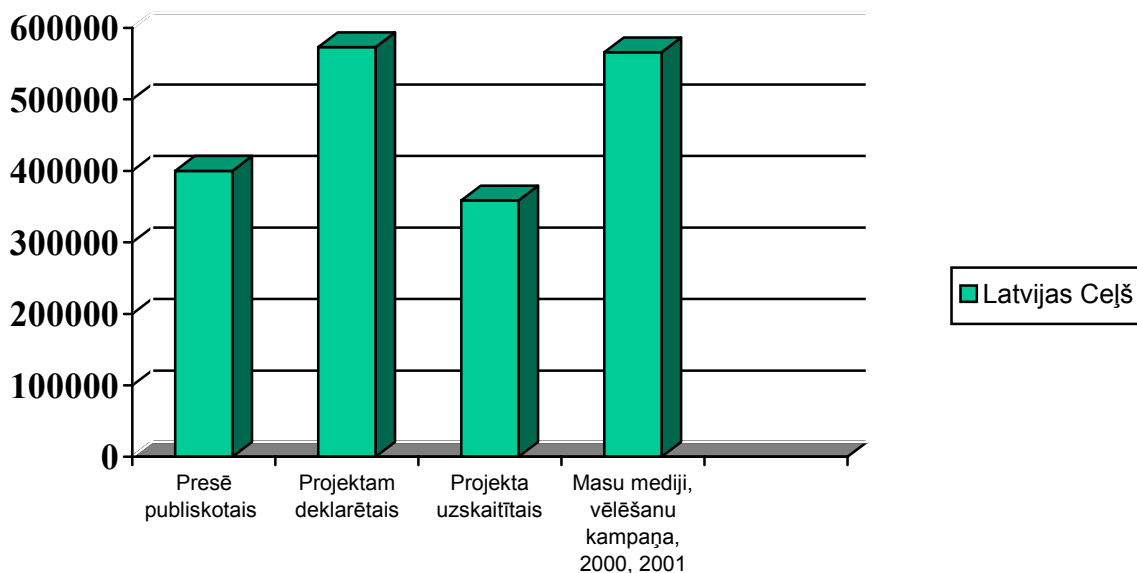
Turpinājumā sniegsim analīzi par lielāko partiju izdevumiem un komentārus par nesakritībām politisko partiju deklarētajās summās un projekta uzskaitītajās summās. Ziņojumā apskatītas deviņas politiskās partijas, kam 2000. un 2001. gadā salīdzinoši bija vislielākie ienākumi un izdevumi.

¹¹ SFL un "Delna" projekta "Atklātība politisko partiju finansēšanā" ietvaros noslēdza līgumu ar mediju pētīšanas aģentūru *Baltic Media Facts*, kas veica politiskās reklāmas uzskaiti medijos, norādot tās apjomu un aptuvenās cenas.

1. Partijas, kas uzrāda priekšvēlēšanu aģitācijas izmaksas

(a) Latvijas Ceļš

a. LATVIJAS CEĻŠ. PRIEKŠVĒLĒŠANU KAMPAŅAS IZDEVUMI.

Presē publiskotā priekšvēlēšanu izdevumu prognoze¹²: 400 000 Ls
Projektam 'Atklātība politisko partiju finansēšanā' deklarētais: 572 888 Ls
Projekta uzskaitītais, BMF, 2001. gada 1. janvāris – 1. marts: 358 489 Ls
Priekšvēlēšanu aģitācijas izdevumi kopā: **565 905** Ls (Deklarācija, 2000 (masu mediji, vēlēšanu kampaņa): 281 342+ deklarācija, 2001 (masu mediji, vēlēšanu kampaņa): 284 563¹³)

Komentāri: LC priekšvēlēšanu aģitācijas izdevumi radās jau 2000. gadā. 2000. un 2001. gadā iztērētās summas ir līdzīgas; 2000., ne-vēlēšanu gadā iztērēta summa, kas par 3221 latu lielāka nekā 2001. gadā iztērētā. Kopsummā LC izdevumi 2001. gadā bija mazāki nekā 2000. gadā (skat. 3. tabulu). Projekts uzskaitīja, ka LC priekšvēlēšanu reklamai no 2001. gada 1. janvāra līdz 2001. gada 1. martam iztērēja 358 888 latus. Tas ir mazāk nekā LC projektam deklarētie 477 460 lati. Apskatot LC UR iesniegto atskaiti par 2000. un 2001. gadu, iznāk, ka LC priekšvēlēšanu aģitācijai tērējis attiecīgi 284 563 un 281 342 latus, kas kopā veido **565 905** latu lielus priekšvēlēšanu aģitācijas tērējumus, kas līdzīgi projektam deklarētajai summai summa.

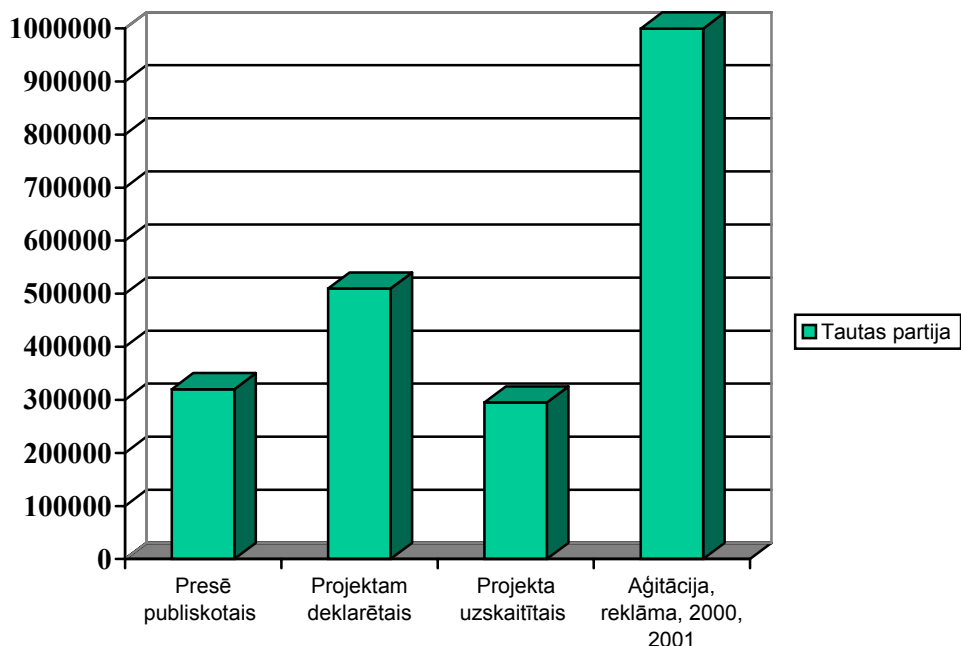
Vienlaicīgi jāatzīmē, ka pirms pašvaldību vēlēšanām LC presē paziņoja, ka tērēs mazāk nekā uzrādīja 2000. un 2001. gada finansu deklarācijās (starpība: 165 905). Partijas rīcībā esošo finansu līdzekļu ziņā LC ierindoja 2. vietā.

¹² Aptuvenās reklāmas izmaksas, ko pirms pašvaldību vēlēšanām kā iespējamās reklāmas izmaksas presē minēja politiskās partijas. Baiba Lulle, 'Necer uz partiju atklātību', 'Neatkarīgā Rīta Avīze', 2001. gada 27. februāris, 1. lpp

¹³ LC Uzņēmumu reģistrā iesniegtās 2000. un 2001. gada finansu atskaites

(b) Tautas partija

b. TAUTAS PARTIJA. PRIEKŠVĒLĒŠANU KAMPAŅAS IZDEVUMI.

Presē publiskotā priekšvēlēšanu izdevumu prognoze¹⁴: 320 000
Projektam 'Atklātība politisko partiju finansēšanā' deklarētais: 509 542
Projekta uzskaitītais, BMF, 2001. gada 1. janvāris – 1. marts: 294 885
Priekšvēlēšanu aģitācijas izdevumi kopā: **999 532** (Deklarācija, 2000 (reklāma, avansa maksājums par reklāmu): 476 719 + deklarācija, 2001 (ikdienas aģitācija, pašvaldību vēlēšanām un gatavošanās 8. Saeimas vēlēšanām): 522 813¹⁵)

Komentāri

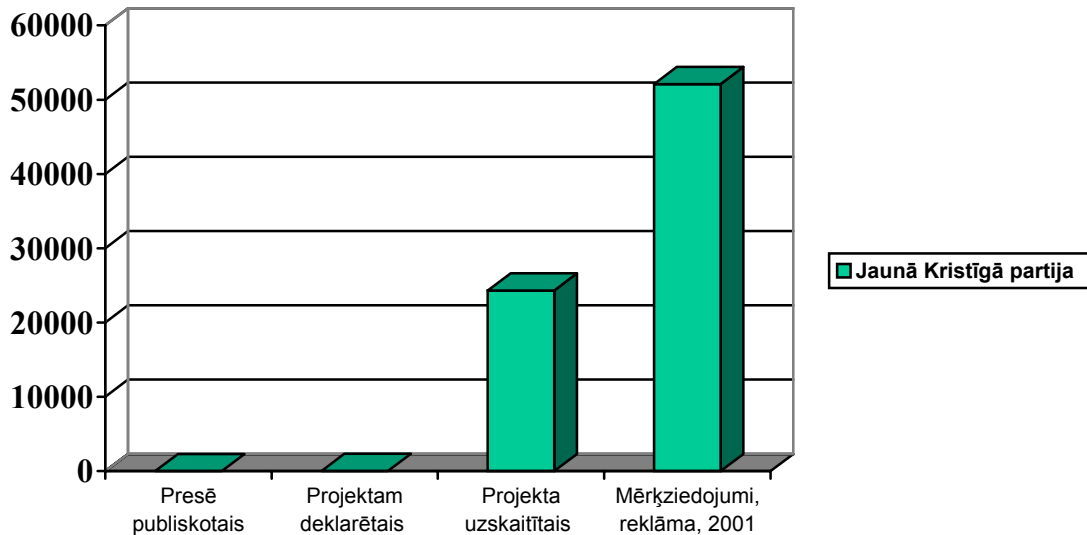
2000. un 2001. gadā TP priekšvēlēšanu aģitācijai iztērēja **999 532**. Šī summa gandrīz divas reizes pārsniedz summu, ko kā priekšvēlēšanu aģitācijas izdevumus projektam deklarēja TP (509 542). Vienlaicīgi, šī summa trīs reizes pārsniedz summu, ko TP publiskoja presē kā iespējamās priekšvēlēšanu aģitācijas izdevumus. 2000. un 2001. gadā iztērējot **999 532**, TP priekšvēlēšanu aģitācijas izmaksu apjoma ziņā politisko partiju vidū ierindojas 1. vietā. Savā finansu deklarācijā Tautas partija norāda, ka kāda daļa no šīs summas iztērēta, gatavojoties 8. Saeimas vēlēšanām, diemžēl precīza informācija pa atsevišķām sadaļām nav pieejama.

¹⁴ Aptuvenās reklāmas izmaksas, ko pirms pašvaldību vēlēšanām kā iespējamās reklāmas izmaksas presē minēja politiskās partijas. Baiba Lulle, 'Necer uz partiju atklātību', 'Neatkarīgā Rīta Avīze', 2001. gada 27. februāris, 1. lpp

¹⁵ TP Uzņēmumu reģistrā iesniegtās 2000. un 2001. gada finansu atskaites

(c) Jaunā Kristīgā partija

c. JAUNĀ KRISTĪGĀ PARTIJA. PRIEKŠVĒLĒŠANU KAMPAŅAS IZDEVUMI

Presē publicētais priekšvēlēšanu izdevumu prognoze¹⁶: 0
Projektam 'Atklātība politisko partiju finansēšanā' deklarētais: 0
Projekta uzskaitītais, BMF, 2001. gada 1. janvāris – 1. marts: 24 302
Mērķziedojumi, reklāma, 2001¹⁷: 52 089

Komentāri:

Lai gan JKP projektam iesniedza apņemšanos sadarboties, tomēr atskaiti par reklāmu izmaksām projekts nesapņēma. Kā liecina JKP finansu deklarācija par 2001. gadu, politiskajai partijai priekšvēlēšanu aģitācijas izdevumi 2000. gadā neradās, bet 2001. gadā JKP priekšvēlēšanu aģitācijai iztērēja mērķziedojumus 52 089 latu apjomā, šī summa sakrīt ar to, kas iztērēts 'statūtos paredzēto mērķu un uzdevumu veikšanai'. Šī skaitļa ticamību gan mazina fakts, ka JKP finansu deklarācijā par 2001. gadu pieļauta kļūda - JKP finansu deklarācijā norāda, ka tās 'ziedojumu un dāvinājumu izlietojuma kopsumma' ir 94 607, taču, sarēķinot JKP uzrādītos izdevumus kopā, sanāk, ka tā iztērējusi 100 225. Politiskās partijas finansu deklarācija liecina, ka tā priekšvēlēšanu aģitācijai iztērēja divas reizes vairāk līdzekļu nekā uzskaitīts projektā. Ņemot vērā faktu, ka projekta ietvaros monitorings par reklāmas izvietošanu notika par pirmajiem trim 2001. gada mēnešiem un JKP par 2000. gadu nekādus izdevumus priekšvēlēšanu aģitācijai neuzrāda, domājams, ka ievērojamā summas atšķirība radusies no tā JKP izvietojuši reklāmu ārpus projektā uzskaitītajiem medijiem – TV, radio, preses, vides, Interneta (jājautā- kādiem) vai arī pirkusi reklāmu par cenām, kas ir divas reizes augstākas par mediju vidējām neto cenām.

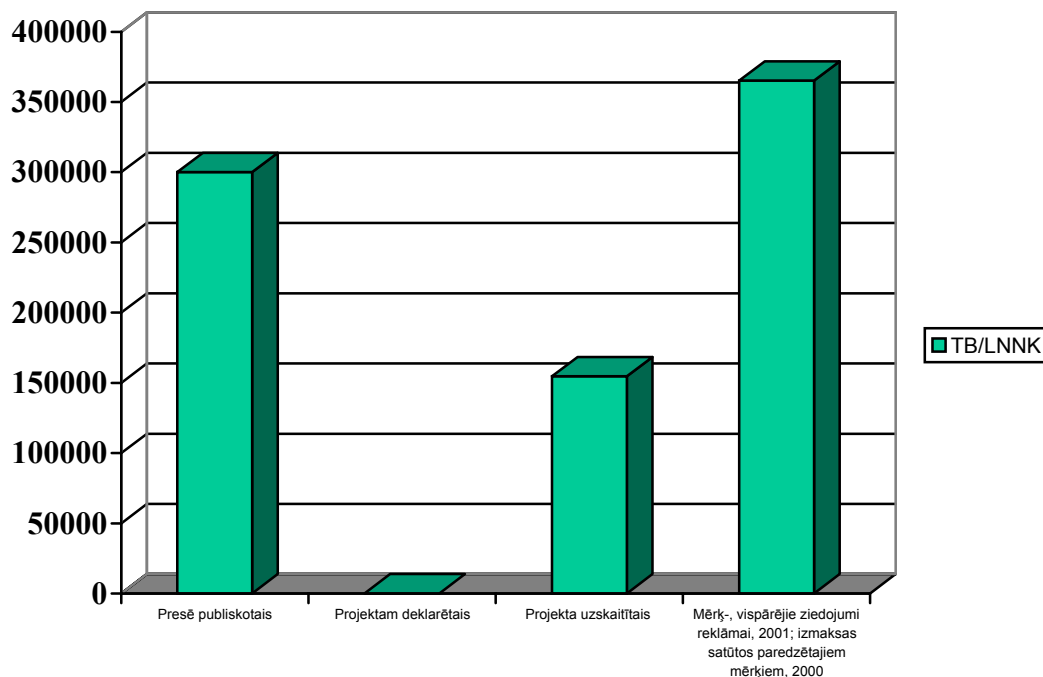
¹⁶ Aptuvenās reklāmas izmaksas, ko pirms pašvaldību vēlēšanām kā iespējamās reklāmas izmaksas presē minēja politiskās partijas. Baiba Lulle, 'Necer uz partiju atklātību', 'Neatkarīgā Rīta Avīze', 2001. gada 27. februāris, 1. lpp

¹⁷ JKP Uzņēmumu reģistrā iesniegtās 2000. un 2001. gada finansu atskaites

2. Partijas, kas priekšvēlēšanu aģitācijas izmaksas uzrāda daļēji

(d) 'Tēvzemei un Brīvībai'/ LNNK

d. TB/ LNNK . PRIEKŠVĒLĒŠANU KAMPAŅAS IZDEVUMI.

Presē publicētā priekšvēlēšanu izdevumu prognoze¹⁸: 300 000
Projektam 'Atklātība politisko partiju finansēšanā' deklarētais: 0
Projekta uzskaitītais, BMF, 2001. gada 1. janvāris – 1. marts: 154 691
Mērķ-, vispārējie ziedojumi reklāmai, 2001; Finansējumi, izmaksas atbilstoši statūtos paredzētajiem uzdevumiem, 2000: **365 215** (Deklarācija, 2000: 178 327 + deklarācija, 2001: 186 888¹⁹)

Komentāri:

2001. gadā TB/ LNNK projektam atskaiti par reklāmu izmaksām nesniedza. TB/LNNK savas 2000. gada izmaksas deklarē nekonkrēti – deklarācijā par 2000. gadu lielākā izdevumu kategorija deklarēta kā 'finansējumi, izmaksas atbilstoši statūtos paredzētajiem izdevumiem', tādēļ par TB/LNNK priekšvēlēšanu aģitācijai iztērēto var spriest tikai aptuveni. Pēc finansu deklarācijas iespējams secināt, ka TB/LNNK pašvaldību vēlēšanu aģitācijai iztērēja par 65 215 latiem vairāk nekā paziņoja presē.

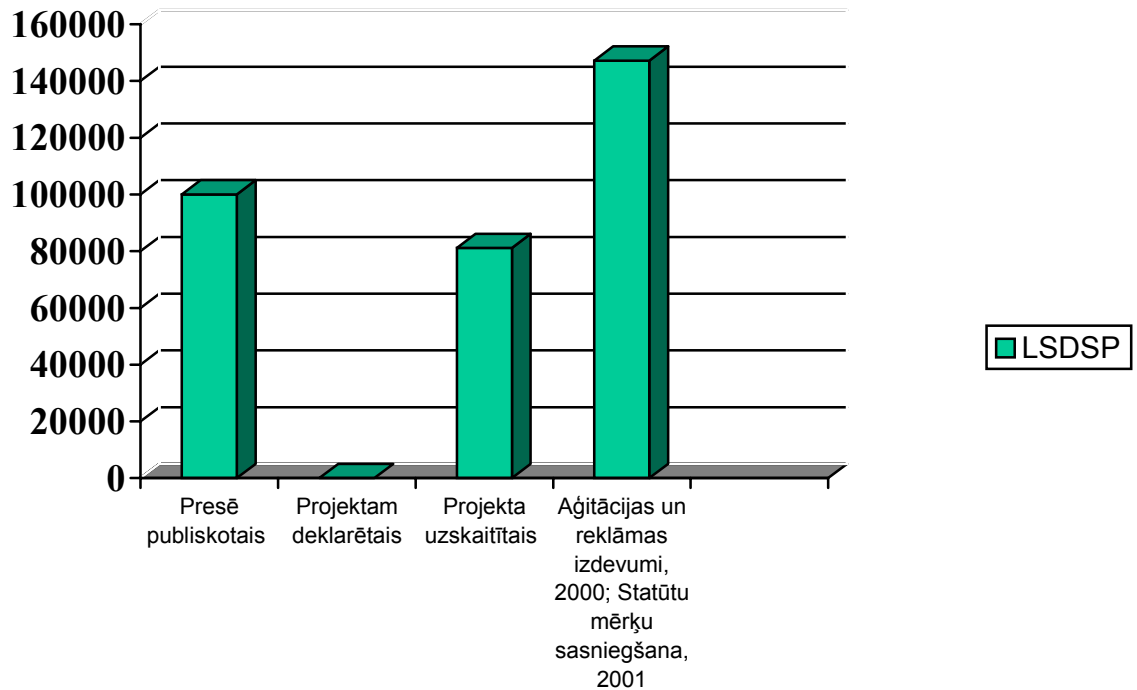
Tās rīcībā esošu naudas līdzekļu daudzuma ziņā TB/LNNK ierindojas 3. vietā.

¹⁸ Aptuvenās reklāmas izmaksas, ko pirms pašvaldību vēlēšanām kā iespējamās reklāmas izmaksas presē minēja politiskās partijas. Baiba Lulle, 'Necēr uz partiju atklātību', 'Neatkarīgā Rīta Avīze', 2001. gada 27. februāris, 1. lpp

¹⁹ TB/LNNK Uzņēmumu reģistrā iesniegtās 2000. un 2001. gada finansu atskaites

(e) Latvijas Sociāldemokrātiskā Strādnieku partija

e. LSDSP. PRIEKŠVĒLĒŠANU KAMPAŅAS IZDEVUMI.

Presē publicētajā priekšvēlēšanu izdevumu prognoze²⁰: 100 000
Projektam 'Atklātība politisko partiju finansēšanā' deklarētais: 0
Projekta uzskaitītais, BMF, 2001. gada 1. janvāris – 1. marts: 81 121
Aģitācijas un reklāmas izdevumi, 2000; Statūtu mērķu sasniegšanai, 2001: **147 180**
(Deklarācija, 2000: 21 789 + deklarācija, 2001: 125 391²¹)

Komentāri:

LSDSP projektam atskaiti par reklāmu izmaksām nesniedza. Projektā uzskaitīts, ka LSDSP politikai reklāmai no 2001. gada 1. janvāra līdz vēlēšanu dienai 2001. gada 11. martā iztērēja 81 121 latus. LSDSP atskaitē par 2001. gadu raksta, ka tā 'statūtos paredzēto mērķu un uzdevumu sasniegšanai' iztērējusi 125 391. Deklarācijā par 2000. gadu zem šīs sadaļas parādās 'politiskās aģitācijas un reklāmas izdevumi' 21 786 latu apjomā, deklarācijā par 2001. gadu šādas sadaļas vairs nav. Kopējo summu, ko LSDSP iztērēja priekšvēlēšanu aģitācijai nav iespējams noskaidrot, bet aplēšot varētu uzskatīt, ka tā iespējams bija aptuveni 140 000 lati, vairāk nekā tika saskaitīts projektā. Presē LSDSP paziņoja, ka priekšvēlēšanu kampaņai tērēs 100 000, kas ir par aptuveni par 40 000 mazāk nekā finansu deklarācijā norādītie tēriņi.

²⁰ Aptuvenās reklāmas izmaksas, ko pirms pašvaldību vēlēšanām kā iespējamās reklāmas izmaksas presē minēja politiskās partijas. Baiba Lulle, 'Necer uz partiju atklātību', 'Neatkarīgā Rīta Avīze', 2001. gada 27. februāris, 1. lpp

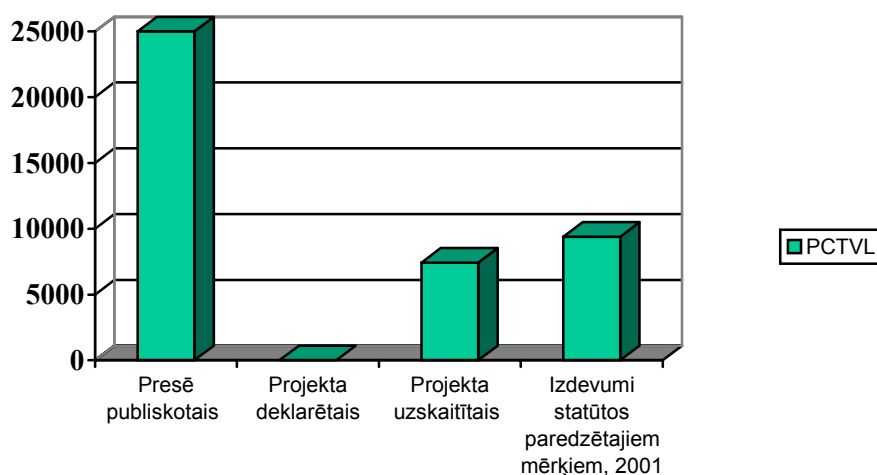
²¹ LSDSP Uzņēmumu reģistrā iesniegtās 2000. un 2001. gada finansu atskaites

LSDSP savā finansu deklarācijā norāda, ka partijas kopējie izdevumi 2001. gadā bijuši 112 217 lati, bet, sarēķinot izdevumu kopsummu pa norādītajām pozīcijām, sanāk, ka partijas izdevumi patiesībā bijuši **208 113** lati. Šis, visticamāk, liecina par paviršu pieeju finansu deklarācijas aizpildīšanai.

3. Partijas, kas priekšvēlēšanu aģitācijas izmaksas neuzrāda

(f) Politisko organizāciju apvienība Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā

f. PCTVL. PRIEKŠVĒLĒŠANU KAMPAŅAS IZDEVUMI

Presē publiskotā priekšvēlēšanu izdevumu prognoze²²: 25 000

Projektam 'Atklātība politisko partiju finansēšanā' deklarētais: 0

Projekta uzskaitītais, BMF, 2001. gada 1. janvāris – 1. marts: 7432

Izdevumi statūtos paredzēto mērķu un uzdevumu veikšanai²³: **9384**

Komentāri:

PCTVL ar projektu nesadarbojās un informāciju par priekšvēlēšanu aģitācijai atvēlētajiem līdzekļiem nesniedza. Uzmanību pievērš fakts, ka PCTVL pirms pašvaldības vēlēšanām presei paziņoja, ka tā priekšvēlēšanu kampaņai un priekšvēlēšanu reklāmai tērēs 25 000, tomēr tās reālās naudas plūsmas, gan tās, kas parādās finansu deklarācijā, gan projekta uzskaitītās, ir daudz mazākas (finansu deklarācijā - tikai 37% no presei paziņotā). PCTVL finansu deklarācijā par 2000. gadu neparādās ne izdevumi, ne ieņēmumi²⁴. Tāpat visa 2001. gada garumā PCTVL radušies 'administratīvie un saimnieciskās darbības izdevumi' bija vien 21 lata apjomā. Lielākā izdevumu sadaļa 2001. gadā PCTVL bijusi 'izdevumi statūtos paredzēto mērķu un uzdevumu veikšanai'.

²² Aptuvenās reklāmas izmaksas, ko pirms pašvaldību vēlēšanām kā iespējamās reklāmas izmaksas presē minēja politiskās partijas. Baiba Lulle, 'Necer uz partiju atklātību', 'Neatkarīgā Rīta Avīze', 2001. gada 27. februāris, 1. lpp

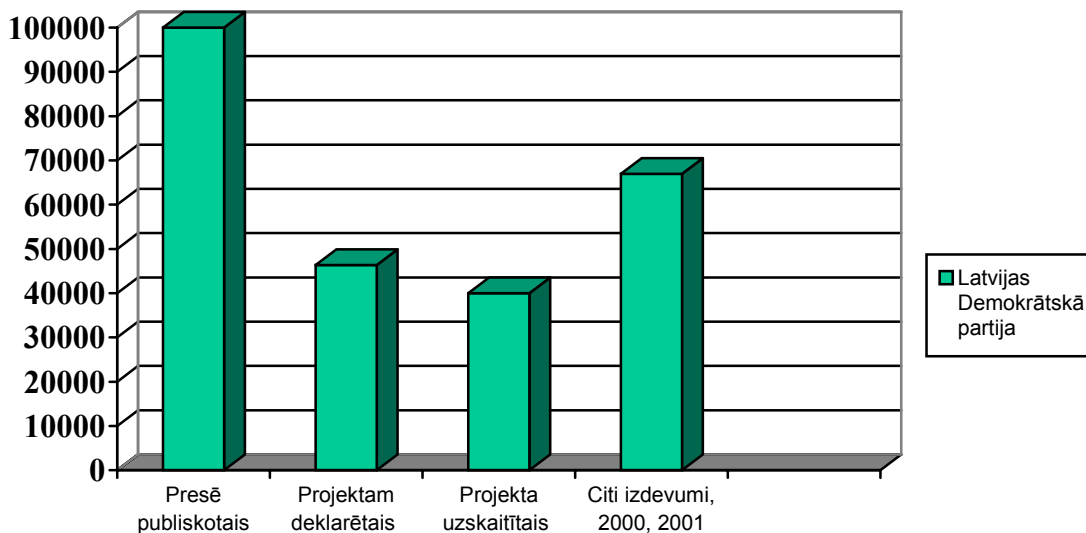
²³ PCTVL Uzņēmumu reģistrā iesniegtās 2000. un 2001. gada finansu atskaites.

²⁴

	Izd. kopā, 2000	Izd. kopā, 2001
Tautas saskaņas partija	2818 Ls	4274 Ls
Partija 'Līdztiesība'	1158 Ls	2091 Ls
Latvijas Sociālistiskā partija	3274 Ls	2347 Ls

(g) Latvijas Demokrātiskā partija

g. LDP. PRIEKŠVĒLĒŠANU KAMPAŅAS IZDEVUMI

Presē publicētā priekšvēlēšanu izdevumu prognoze²⁵: 100 000

Projektam 'Atklātība politisko partiju finansēšanā' deklarētais: 46 342

Projekta uzskaitītais, BMF, 2001. gada 1. janvāris – 1. marts: 39 976

'Citi izdevumi', 2000, 2001 : **66 963** (Deklarācija, 2000 – 35 525, deklarācija, 2001 – 31 438²⁶)

Komentāri:

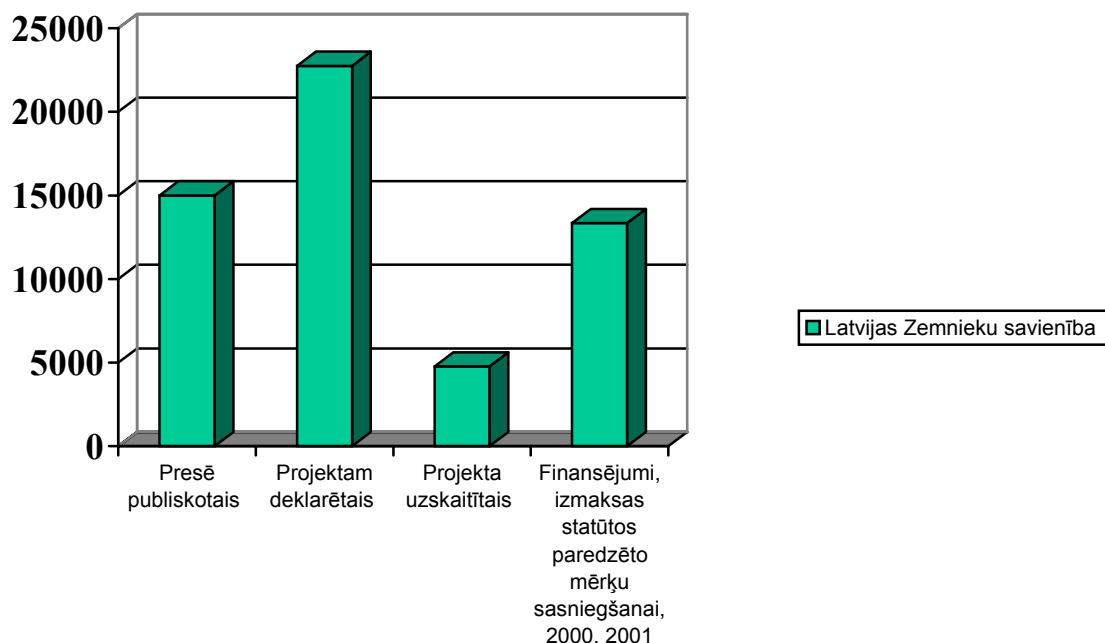
73% no visiem saviem izdevumiem (48 081 – kopā, 35 525 – 'citi izdevumi') LDP deklarē sadaļā 'administratīvie un saimnieciskie izdevumi', apakšsadaļā 'citi izdevumi'. Līdzīgi kā PCTVL, arī Latvijas Demokrātiskā partija pirms vēlēšanām presē paziņoja, ka tā priekšvēlēšanu kampaņai tērēs ievērojami lielākus līdzekļus nekā uzrādīts partijas finansu deklarācijā (starpība – 33 037).

²⁵ Aptuvenās reklāmas izmaksas, ko pirms pašvaldību vēlēšanām kā iespējamās reklāmas izmaksas presē minēja politiskās partijas. Baiba Lulle, 'Necer uz partiju atklātību', 'Neatkarīgā Rīta Avīze', 2001. gada 27. februāris, 1. lpp

²⁶ LDP Uzņēmumu reģistrā iesniegtās 2000. un 2001. gada finansu atskaites

(h) Centriskā partija LATVIJAS ZEMNIEKU SAVIENĪBA

h. CP LZS. PRIEKŠVĒLĒŠANU KAMPAŅAS IZDEVUMI

Presē publicētā priekšvēlēšanu izdevumu prognoze²⁷: 15 000

Projektam 'Atklātība politisko partiju finansēšanā' deklarētais: 22 747

Projekta uzskaitītais, BMF, 2001. gada 1. janvāris – 1. marts: 4772

Finansējumi, izmaksas atbilstoši statūtos paredzētajiem uzdevumiem, 2000, 2001²⁸:
13 343

Komentāri:

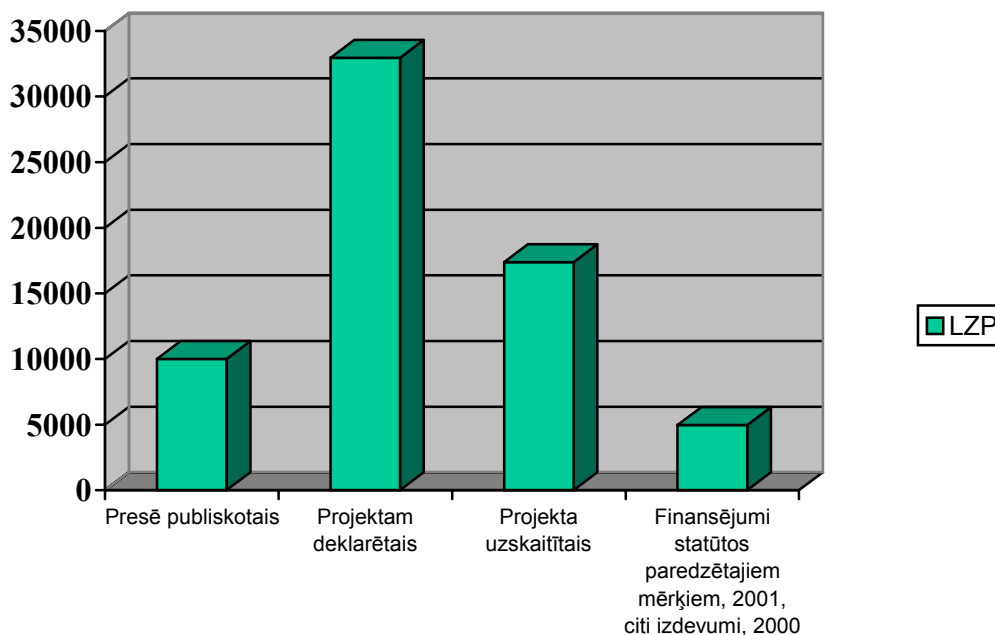
LZS 64% no saviem izdevumiem deklarācijā par 2001. gadu definē kā 'finansējumi, izmaksas atbilstoši statūtos paredzētajiem uzdevumiem'. Deklarācijā par 2000. gadu šādas izmaksas sastāda 65% no kopējām izmaksām. No šī var secināt, ka LZS politikai reklāmai tērējusi uz pusi mazāk nekā tā norādījusi projektam un arī mazāk nekā pirms vēlēšanām paziņojusi presē.

²⁷ Aptuvenās reklāmas izmaksas, ko pirms pašvaldību vēlēšanām kā iespējamās reklāmas izmaksas presē minēja politiskās partijas. Baiba Lulle, 'Necer uz partiju atklātību', 'Neatkarīgā Rīta Avīze', 2001. gada 27. februāris, 1. lpp

²⁸ CP LZS Uzņēmumu reģistrā iesniegtās 2000. un 2001. gada finansu atskaites

(i) Latvijas Zaļā partija

i. LATVIJAS ZAĻĀ PARTIJA. PRIEKŠVĒLĒŠANU KAMPAŅAS IZDEVUMI

Presē publiskotā priekšvēlēšanu izdevumu prognoze²⁹: 10 000
Projektam 'Atklātība politisko partiju finansēšanā' deklarētais: 32 938
Projekta uzskaitītais, BMF, 2001. gada 1. janvāris – 1. marts: 17 386
Finansējumi, izmaksas atbilstoši statūtos paredzētajiem uzdevumiem, 2001, citi izdevumi, 2000³⁰: **4973**

Komentāri:

LZP projektam deklarēja un projekta laikā tika uzskaitītas summas, kas ir daudz lielākas nekā izmaksas, kas norādītas LZP finansu deklarācijā par 2001. gadu. LZP finansu deklarācijā redzams, ka partijas kopējie ieņēmumi 2001. gadā bija 5834 Ls un izdevumi – 5763. Tas ir – 3 reizes mazāk nekā projektā uzskaitītās priekšvēlēšanu aģitācijas izmaksas. 2001. gadā LZP līdzpriekšsēdētājs Askolds Kļaviņš projekta veicējus informēja, ka LZP daudzus ziedojumus saņēma mantiskā izteiksmē – brīva reklāmas laika veidā. Lai gan politisko partiju finansēšanas likumā noteikts, ka politisko partiju atskaitēs jāparādās arī ziedojumiem mantiskā izteiksmē, savā atskaitē par 2001. gadu LZS šādus mantiskos ziedojumus nedeklarē.

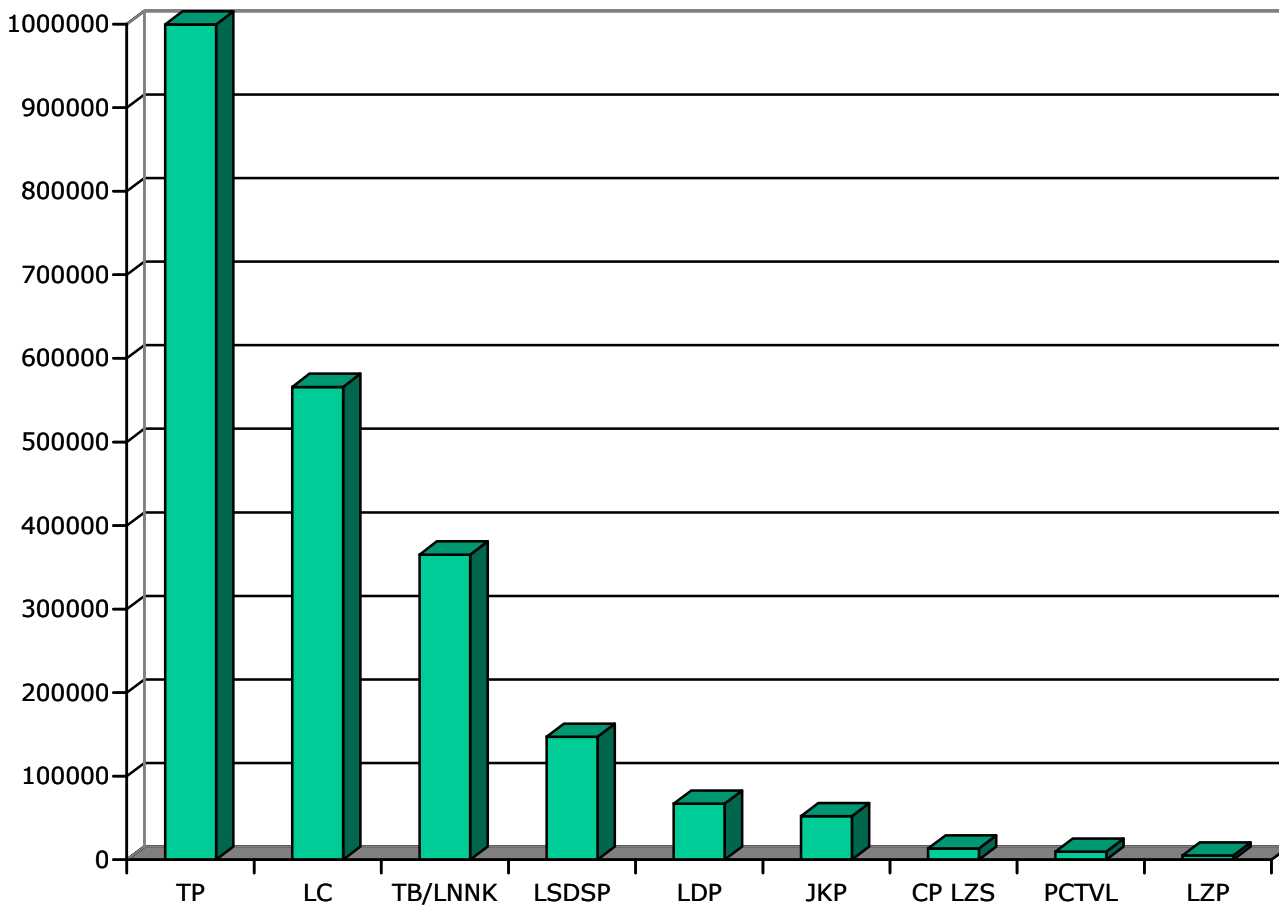
²⁹ Aptuvenās reklāmas izmaksas, ko pirms pašvaldību vēlēšanām kā iespējamās reklāmas izmaksas presē minēja politiskās partijas. Baiba Lulle, 'Necer uz partiju atklātību', 'Neatkarīgā Rīta Avīze', 2001. gada 27. februāris, 1. lpp

³⁰ LZP Uzņēmumu reģistrā iesniegtās 2000. un 2001. gada finansu atskaites

IV. Secinājumi un ierosinājumi

(a) Aptuvenās politisko partiju priekšvēlēšanu aģitācijas izmaksas pirms pašvaldību vēlēšanām 2001. gadā

j. PARTIJU PRIEKŠVĒLĒŠANU AĢITĀCIJAS TĒRIŅU PROPORCIJAS

Analizējot politisko partiju UR iesniegtās finansu atskaites var secināt, ka uz 2001. gada pašvaldību vēlēšanām 9 lielākās partijas priekšvēlēšanu aģitācijai kopā iztērēja aptuveni **2 250 000** latu³¹.

³¹ Sakarā ar to, ka nav vienotu standartu politisko partiju finansu deklarēšanai, precīzu priekšstatu par to, cik politiskās partijas 2001. un 2000. gadā reāli tērēja priekšvēlēšanu aģitācijai, nav iespējams gūt (skat. iepriekš).

Līdere izmaksu ziņā – *Tautas partija* no šīs summas iztērēja **44%**. Otrajā vietā ierindojas *Latvijas Ceļš*, kura tēriņi aizņem **25%** no kopējām izmaksām, trešajā TB/LNNK, kas iztērēja **17%** no kopējām izmaksām. Politisko partiju priekšvēlēšanu kampaņas izmaksas liecina par ievērojamu naudas līdzekļu koncentrāciju trīs lielāko partiju rokās – **87%** no visām partiju izmaksām izdeva tieši trīs lielākās – TP, TB/LNNK un LC - politiskās partijas. Valdību veidojošo koalīcijas partiju izmaksas sastāda **90%** no visām izmaksām, 7. Saeimā pārstāvēto partiju izmaksas attiecīgi sastāda **96%**.

Šie skaitļi liecina par to, ka sakarā ar naudas līdzekļu koncentrāciju valdību veidojošo koalīciju partiju rīcībā esošie līdzekļi palielina to iespējas paust savus politiskos uzskatus un viedokļus, salīdzinājumā gan ar opozīcijas partijām, gan ar partijām, kas Saeimā nav iekļuvušas. Tas ievērojami nostiprina Saeimā iekļuvušo partiju pozīcijas.

(b) Politisko partiju finanses regulējošā likumdošana

Politisko partiju finansēšanas likums politisko partiju finanses šobrīd regulē vāji - politikajām partijām atskaites par finansiālo darbību jāsniedz tikai reizi gadā, to ieņēmumu daļa tiek regulēta nepilnīgi un izdevumu daļa principā atstāta neregulēta. Politisko partiju finansēšanas likumdošanas izmaiņas, kas paredz daudz detalizētāku politisko partiju ieņēmumu uzskaiti un regulāru ziedotāju atklāšanu ir neatliekamas. Turklāt, politisko partiju izdevumi vēlēšanu gados, salīdzinot ar nevēlēšanu gadiem pieaug par aptuveni 65%. Tas parasti notiek uz priekšvēlēšanu aģitācijas izmaksu pieauguma rēķina, kas vēlēšanu gados sastāda aptuveni 65% no politisko partiju izdevumiem. Dārga vēlēšanu kampaņa nozīmē profesionālu PR jomas speciālistu piesaisti, tādā veidā naudas līdzekļi, kas ir politiskās partijas rīcībā, var tieši ietekmēt vēlēšanu iznākumu. Šī iemesla dēļ nepieciešams panākt, lai politiskās partijas sniegtu detalizētu informāciju par to, cik naudas iztērēts priekšvēlēšanu kampaņas sagatavošanai, reklāmas izvietojšanai medijos un citiem publicitātes nodrošināšanas pasākumiem jau pirms vēlēšanām. Šādas normas iestrādājamas politisko partiju finansēšanas likumdošanā un nosakāmas MK apstiprinātā deklarācijas formā (skat. 15. tabulu, ierosināto deklarācijas formu un "SFL" un "Delnas" likumdošanas priekšlikumus, 16. tabula).

Tomēr jāatzīst, ka politisko partiju finansu plūsmas regulējošā likumdošana nevar atrisināt visu, jo tā pati par sevi nenodrošina, ka politisko partiju gan par

ieņēmumiem, gan izdevumiem sniegtās ziņas atbilst patiesībai. Pastāvot liela apjoma nelegālām naudas plūsmām ekonomikā, jāpieļauj fakts, ka daļa no tām tiek izmantotas arī politisko partiju finansēšanai, tā arī nekad neparādoties uzņēmumu vai partiju oficiālajās atskaitēs. Turklāt, pat ja politisko partiju finansu kontrole ir uzticēta konkrētai institūcijai, tā ne vienmēr notiek efektīvi, jo grūti garantēt šīs institūcijas neatkarību un apolitiskumu. Šo iemeslu dēļ sabiedrisko organizāciju loma politisko partiju finansu novērošanā ir neatsverama.

(c) Projekta izstrādātā politisko partiju finansu deklarācijas forma

I. Ieņēmumi

1.	Biedru nauda un iestāšanās maksa	
2.	Ziedojumi	
2.1.	No fiziskām personām	
2.1.1.	Naudā	
2.1.2.	Mantiskā izteiksmē	
2.1.3.	Pakalpojumi	
2.1.	No juridiskām personām	
2.2.1.	Naudā	
2.2.2.	Mantiskā izteiksmē	
2.2.3.	Pakalpojumi	
3.	Ieņēmumi no saimnieciskās darbības	
4.	Citi likumā atļautie ieņēmumi	
	IEŅĒMUMI KOPĀ	

II. Izdevumi

1.	Vēlēšanu kampaņu plānošana	
2.	Vēlēšanu kampaņu sagatavošana	
3.	Reklāmas izvietošana	
2.1.	TV (kopā)	
2.1.1.	Kanāls 1	
2.1.2.	Kanāls 2	
2.1.3.	Kanāls 3	
2.1.4.	Citi (norādīt)	
2.2.	Radio (kopā)	
2.2.1.	Radio 1	
2.2.2.	Radio 2	
2.2.3.	Radio 3	
2.2.4.	Citi (norādīt)	
2.3.	Presē (kopā)	
2.3.1.	Laikraksts 1	
2.3.2.	Laikraksts 2	
2.3.3.	Laikraksts 3	
2.3.4.	Cits (norādīt)	
2.4.	Vidē (kopā)	
2.4.1.	Rīgā	
2.4.2.	Reģionos	
2.5.	Internetā (kopā)	
2.5.1.	Resurss 1	
2.5.2.	Resurss 2	
2.5.3.	Resurss 3	
2.5.4.	Cits (norādīt)	
2.6.	Ar pastu (kopā)	
2.6.1.	Pa elektronisko pastu	
2.6.3.	Cits (norādīt)	
3.	Līdzekļi sponsorēšanai	
4.	Līdzekļi labdarības akcijām	
5.	Līdzekļi citu sabiedrisko attiecību pasākumu rīkošanai	
6.	Telpu īre	
7.	Telpu īre kampaņas vajadzībām	
7.	Darba samaksa	
8.	Darba samaksa kampaņas vajadzībām	
	IZDEVUMI KOPĀ	

(d) SFL, "Delnas" ierosinātie Politisko partiju finansēšanas likuma grozījumi

Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums

1. pants. (1) Papildināt likuma 8. pantu ar jaunu trešo, ceturto un piekto daļu šādā redakcijā:

"(3) **Divdesmit (20) dienu** laikā pirms Saeimas un pašvaldību vēlēšanu dienas politiskā organizācija iesniedz Tieslietu ministrijā un Valsts ieņēmumu dienestā attiecīgās politiskās organizācijas vadītāja parakstītu finansiālās darbības deklarāciju, kurā norāda visus politiskās organizācijas rīcībā esošos finansu līdzekļus, kā arī kustamo un nekustamo mantu uz deklarācijas iesniegšanas brīdi. Deklarācijā tiek norādīta arī informācija par priekšvēlēšanu kampaņai atvēlētajiem līdzekļiem, kā arī par šo līdzekļu izcelsmes avotiem. Attiecīgās deklarācijas formu apstiprina Ministru kabinets.

(4) **Mēneša (30 dienu)** laikā pēc Saeimas un pašvaldību vēlēšanu dienas politiskā organizācija iesniedz Tieslietu ministrijā un Valsts ieņēmumu dienestā attiecīgās politiskās organizācijas vadītāja parakstītu finansiālās darbības deklarāciju, kurā norāda izdevumus, kas politiskajai organizācijai radušies, piedaloties vēlēšanās, kā arī līdzekļu izcelsmes avotus, no kuriem apmaksāti izdevumi. Attiecīgās deklarācijas formu apstiprina Ministru kabinets.

(5) Panta ceturtajā un piektajā daļā norādītajās deklarācijās iekļaujamas ziņas, kas noteiktas panta otrajā daļā par laika periodu no iepriekšējās deklarācijas iesniegšanas. Ja iepriekš deklarācijas nav iesniegtas, tad deklarācija jāiesniedz par visu politiskās organizācijas (partijas) darbības laiku.

(2) Uzskatīt līdzšinējo 8. panta trešo daļu par 8. panta 6. daļu.

2. pants. (2) Svītrot 8. panta (2) daļas 8) apakšpunktu (*izdarītos citus izdevumus, kuru summa pārsniedz 1000 latus*) un papildināt to ar apakšpunktiem sekojošā redakcijā:

8) Saeimas un pašvaldību vēlēšanu **priekšvēlēšanu kampaņu plānošanai** izdarītos izdevumus;

9) Izdevumus **reklāmas izvietošanai** pa mediju veidiem, atsevišķi norādot – TV, radio, presē, vidē, internetā, pa pastu; kā arī pa mediju nosaukumiem, attiecībā uz vidi, atsevišķi norādot Rīgā un ārpus Rīgas izvietoto reklāmu;

10) **Publicitātes nodrošināšanas** izmaksas, kas iztērētas sponsorēšanai, labdarībai pasākumu sarīkošanai u. tml. aktivitātēm.

(3) Izteikt 8. panta (2) daļas 2) apakšpunktu sekojošā redakcijā:

2) dāvinājumu (ziedojumu) veidā saņemtos finansu līdzekļus, norādot visus dāvinātājus (ziedotājus) un atsevišķi izdalot ziedojumus, kas saņemti no juridiskām un no fiziskām personām, norādot ziedotāja vārdu, identitātes numuru, ziedojuma veidu un ziedojuma saņemšanas datumu (*pašlaik: dāvinājumu (ziedojumu) veidā saņemtos finansu līdzekļus, norādot visus dāvinātājus (ziedotājus)*) .